

الگوی پیش‌بینی تقلب تحصیلی بر اساس جهت‌گیری مذهبی، جهت‌گیری اهداف پیشرفت و منبع کنترل در دانشجویان

کیمهدی برزگر بفرویی / دانشجوی کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه یزد mahdibarzegar69@gmail.com

کاظم برزگر بفرویی / استادیار روان‌شناسی تربیتی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه یزد

دریافت: ۱۳۹۴/۱۰/۳ - پذیرش: ۱۳۹۵/۳/۱۶

چکیده

این پژوهش با هدف ارائه یک الگو برای پیش‌بینی تقلب تحصیلی بر اساس جهت‌گیری مذهبی، جهت‌گیری هدف و منبع کنترل انجام شد. طرح پژوهش در این مطالعه «توصیفی-تحلیلی» از نوع همبستگی است. بدین منظور، ۴۰۰ دانشجوی دانشگاه یزد به روش «نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای» انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها، از مقیاس‌های «جهت‌گیری مذهبی، جهت‌گیری هدف، منبع کنترل و چک‌لیست تقلب تحصیلی» استفاده شد. داده‌ها با روش «تحلیل مسیر» تجزیه و تحلیل شدند. نتایج تحلیل مسیر نشان داد که جهت‌گیری مذهبی درونی به صورت منفی و جهت‌گیری مذهبی بیرونی به صورت مثبت از طریق منبع کنترل بر تقلب تحصیلی اثر می‌گذارند. همچنین هدف تسلط‌مدار به صورت منفی و هدف عملکردگرا به صورت مثبت از طریق منبع کنترل بر تقلب تحصیلی اثر می‌گذارند. در مجموع، یافته‌ها نقش جهت‌گیری مذهبی، اهداف پیشرفت و منبع کنترل بر تقلب تحصیلی را تأکید می‌کنند.

کلیدواژه‌ها: تقلب تحصیلی، جهت‌گیری مذهبی، جهت‌گیری اهداف پیشرفت، منبع کنترل.

مقدمه

دزدی از جمله مسائلی است که عقل همه انسان‌ها زشتی و قبیح آن را درک می‌کند و نسبت به آن واکنش منفی نشان می‌دهد. با این حال، بزرگی واکنش دین در برابر این عمل زشت، نشانگر بزرگی قبح آن است. امام رضا علیه السلام دزدی را از گناهان کبیره دانسته‌اند (مجلسی، ۱۴۰۴، ج ۷۶، ص ۱۲). پیامبر خدا نیز دزدی را از دایره ایمان خارج می‌داند و می‌فرمایند: «دزد در حالی که مؤمن است، مرتکب دزدی نمی‌شود» (محمدی ری شهری، ۱۳۷۵، ج ۱، ص ۴۱۹). مسلماً این سخنان عتاب‌آلود شامل همه مصادیق دزدی می‌شود و گونه‌های آن را دربر می‌گیرد. درستی علم شامل پنج ارزش اساسی «صداقت، اعتماد، انصاف، احترام و مسئولیت» در روند پی‌گیری، درک، و حقیقت‌دانش توسط استادان و دانشجویان در یک محیط علمی است. برای توصیف تخطی از علم، اصطلاحات «عدم صداقت علمی» و «تقلب تحصیلی» به جای یکدیگر استفاده می‌شوند. اگرچه «عدم صداقت» یک مفهوم انتزاعی است، اما «تقلب» به یک رفتار آشکار اشاره دارد (پارک و همکاران، ۲۰۱۳). اصطلاح «تقلب تحصیلی»، که بیشتر در حوزه امتحانات مطرح می‌شود، به یک رفتار غیر مجاز و فعالیت غیر اخلاقی اشاره دارد و به سبب اهمیت زیاد آن، در موقعیت‌های علمی، به‌عنوان سوء رفتار تحصیلی شناخته می‌شود (مک‌کیرین، ۲۰۱۰). برای مثال، پژوهش‌های علمی اخیر نشان داده است که بیش از ۵۰ درصد دانشجویان دست‌کم چند نمونه از مشارکت در رفتارهای متقلبانه را در طول تحصیلشان در دانشگاه گزارش داشته‌اند (استون و همکاران، ۱۹۹۵؛ جردی و همکاران، ۲۰۱۲).

ظاهراً در حرمت تقلب میان فقها اختلافی نیست؛ آن‌چنان که کتاب *رساله دانشجویی* در پاسخ به این سؤال، که «حکم تقلب در امتحان چیست؟» از قول همه مراجع، عدم جواز را به‌عنوان پاسخ نقل می‌کند (مسئله ۵۳۹). همچنین در این کتاب، در پاسخ به این سؤال که «اگر طرف مقابل راضی به تقلب از روی نوشته‌اش باشد حکمش چیست؟» آمده است: «همه مراجع: رضایت شخص مقابل هیچ تأثیری در حکم ندارد» (مسئله ۵۴۳)؛ یعنی حکم تقلب، که همان حرمت است، با رضایت طرف مقابل جایز نمی‌گردد. در این زمینه، مراجع درباره این سؤال که «اگر دانش‌آموز یا دانشجویی در امتحانات با تقلب نمره قبولی کسب کند و به مرحله بالاتر برود و از مزایای آن استفاده کند، حکم استفاده از این مزایا چیست؟» پاسخ خود را این‌گونه مطرح کرده‌اند:

- حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: تقلب حرام است؛ ولی اگر تخصص و مهارت لازم را برای کاری که برای آن استخدام شده دارد و مقررات استخدام رعایت شده، استخدام و دریافت حقوق اشکال ندارد.

- حضرت آیت‌الله فاضل لنکرانی: مشکل است؛ شرعاً نمی‌تواند از این مزایا استفاده کند.

- حضرت آیت‌الله بهجت: باید جبران کند آن درس را.

- حضرت آیت‌الله تبریزی: تقلب دروغ عملی است و جایز نیست و اگر کسی این کار را کرد و متصدی کاری شد که خبرویت نمی‌خواهد و مانند دیگران کار کرد، مانعی ندارد، و در صورتی که آن کار خبرویت می‌خواهد و شخص مذکور خبرویت آن را ندارد، تصدی آن جایز نیست.

- حضرت آیت‌الله صافی گلپایگانی: تقلب در هر امری جایز نیست.

- حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی: در صورتی که در یکی دو ماده درسی تقلب کرده باشد، هرچند کار خلاف کرده، ولی مدرک گرفته شده و ادامه تحصیل و استخدام با آن مدرک اشکال ندارد.

- حضرت آیت‌الله سیستانی: استفاده او اشکال ندارد، گرچه عمل او (تقلب) جایز نیست (محمودی، ۱۳۸۳، ج ۳، ص ۲۱۱).

بنابراین، باید گفت: اگر تقلب تحصیلی به دانشگاه‌ها و مجامع علمی ما نفوذ کند و امری متداول برای نگارش پایان‌نامه‌ها، مقالات علمی و امتحانات گردد ویرانی دیوارهای اندیشه و علم را در پی خواهد داشت.

یکی از عواملی که به نظر می‌رسد با تقلب تحصیلی مرتبط باشد، «منبع کنترل» است. در نظریه «یادگیری اجتماعی» روتر، منظور از «منبع کنترل»، منبع کنترل بیرونی و منبع کنترل درونی است. افراد با منبع کنترل بیرونی معتقدند: موفقیت و شکست آنها توسط عوامل بیرونی مانند سرنوشت، شانس، افراد قدرتمند و نیروهای محیطی غیرقابل پیش‌بینی اداره می‌شوند. اما افراد با منبع کنترل درونی معتقدند: اعمال و توانایی‌های خودشان تعیین‌کننده موفقیت‌ها و شکست‌های آنهاست (روتر، ۱۹۶۶). افراد دارای جهت‌گیری درونی محبوب‌ترند، عزت نفس بالاتری دارند، از لحاظ اجتماعی توانمندترند، با احتمال کمتری دچار هیجان و بزهکاری می‌شوند، و با استرس بهتر مقابله می‌کنند (عاشوری، ۱۳۹۴).

پژوهش‌ها در زمینه ارتباط منبع کنترل با تقلب تحصیلی نشان داده‌اند: افرادی که منبع کنترل بیرونی دارند به احتمال بیشتر در موقعیت‌های تحصیلی دست به تقلب یا سرقت علمی می‌زنند (پینو و اسمیت، ۲۰۰۳؛ رتینگر و کرامر، ۲۰۰۹؛ گیدز، ۲۰۱۱؛ رین و بوزمر، ۲۰۱۴). مارش و سولسون (۱۹۸۹) معتقدند: عامل «خودپنداره تحصیلی» رابطه بین منبع کنترل و تقلب تحصیلی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، به گونه‌ای که باورهای مربوط به موفقیت و شکست - منبع کنترل - و خودپنداره تحصیلی بر نتایج تحصیلی از جمله تقلب تحصیلی تأثیر می‌گذارد.

یکی دیگر از عواملی که کاربرد انگیزشی و مهمی در یادگیری و عملکرد دارد «جهت‌گیری اهداف پیشرفت» است. «جهت‌گیری هدف» عبارت است از: الگوی یکپارچه‌ای از باورها که دانش‌آموزان و دانشجویان را به سوی یک رویکرد هدایت کرده، موجب می‌شود آنان به تکالیف پیشرفت و موفقیت‌ها، به شیوه‌های گوناگون پاسخ دهند (لی و همکاران، ۲۰۱۰). الیوت و مک‌گریگور (۲۰۰۱) الگوی چهارگانه اهداف پیشرفت شامل «اهداف تسلط - گرایشی»، «تسلط - اجتنابی»، «عملکرد - گرایشی» و «عملکرد - اجتنابی» را مطرح کردند. در اهداف «تسلط - گرایشی»، فرد به دنبال بهبود شایستگی‌های خود در تکالیف است. آنان به یادگیری برای خود یادگیری علاقه دارند و خود را درگیر تکالیف چالش‌برانگیز می‌کنند (الیوت، ۱۹۹۹). افراد با جهت‌گیری «هدف تسلط - اجتنابی»، در جهت اجتناب از شکست و خطا، از دست دادن مهارت‌ها و رها کردن تکالیف به صورت ناتمام تلاش می‌کنند (الیوت و مک‌ریگور، ۲۰۰۱). جهت‌گیری «هدف عملکرد - گرایش» بر تأیید عملکرد و کسب قضاوت مطلوب دیگران درباره عملکردهای شخصی تأکید دارد. محوریت این جهت‌گیری بر کسب قضاوت مثبت دیگران و توجه به مقایسه‌های اجتماعی (بهتر از دیگران بودن) قرار دارد (الیوت، ۱۹۹۹، به نقل از کاپلان و همکاران، ۲۰۰۷). افراد با جهت‌گیری «عملکرد گرایشی» از آشکار شدن ناکارآمدی خود نزد دیگران اجتناب می‌کنند و هدف اصلی‌شان طفره رفتن از یادگیری و گریز از انجام تکلیف است (همان).

پژوهش‌ها نشان داده‌اند که تقلب دانش‌آموزان رابطه معناداری با جهت‌گیری هدفشان دارد (آندرمن و همکاران، ۱۹۹۸؛ مورا و همکاران، ۲۰۰۱؛ مارسدن و همکاران، ۲۰۰۵؛ مورا و آندرمن، ۲۰۰۶؛ بونگ، ۲۰۰۸؛ برزگر بفرویی، ۱۳۹۳). همچنین جهت‌گیری هدف با منبع کنترل نیز در ارتباط است. ایمز و آرچر (۱۹۸۸) نشان داده‌اند دانشجویانی که هدف عملکردی دارند موفقیت‌ها و شکست‌های خود را بیشتر به عوامل بیرونی نسبت می‌دهند. شانک و زیمرمن (۲۰۰۶) نیز معتقدند: دانشجویان با هدف «تسلط اجتنابی»، موفقیت‌ها و شکست‌هایشان را به عوامل درونی و قابل کنترل نسبت می‌دهند. این دانشجویان به احتمال زیاد، پیامدهای رفتاری خود را تحت کنترل خود در می‌آورند، و هنگامی که شکست می‌خورند انگیزه خود را حفظ کرده، تلاش خود را ادامه می‌دهند تا به موفقیت برسند. تحقیقات نیز در این رابطه نشان داده که اهداف «تسلط - اجتنابی»، «عملکرد - اجتنابی» و «عملکرد - گرایشی» پیش‌بینی کننده مثبت منبع کنترل بیرونی و پیش‌بینی کننده منفی منبع کنترل درونی است، در

حالی که اهداف تسلط‌گرایشی به صورت مثبت پیش‌بینی‌کننده منبع درونی کنترل است (ستینکالپ، ۲۰۱۰؛ قاسم‌زاده و سعادت، ۲۰۱۱؛ اکین، ۲۰۱۰).

یکی دیگر از عوامل مهمی که ممکن است بر نگرش و آگاهی افراد نسبت به تقلب تحصیلی مؤثر باشد، «جهت‌گیری مذهبی» است. آلپورت و روس (۱۹۶۷) جهت‌گیری مذهبی را درجه‌ای از ایمان و مذهب می‌دانند که فرد بر اساس آن دست به انتخاب و تصمیم‌گیری می‌زند. جهت‌گیری مذهبی به دو صورت بیرونی و درونی است. جهت‌گیری درونی مذهبی فراگیر، دارای اصولی سازمان‌یافته و درونی شده است که خود‌غایت و هدف است، نه وسیله‌ای برای رسیدن به هدف. در واقع، می‌توان این جهت‌گیری مذهبی را به «نفس مطمئنه» شبیه دانست که خداوند در قرآن می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ۖ فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ۖ وَادْخُلِي جَنَّاتٍ» (فجر: ۲۷-۳۰)؛ این نفس آرامش‌یافته، به حقیقت‌واصل شده، از هرگونه دغدغه و شک و شبهه و دودلی و تردید و ترس و جبن و همه‌چیز‌رهایی یافته و به آرامش کامل رسیده است. حضرت علی علیه السلام نیز در این باره می‌فرماید: «هر کس اطمینان داشته باشد که آنچه خداوند برایش تقدیر کرده است به او می‌رسد، دلش آرام می‌گیرد» (تمیمی آمدی، ۱۳۶۶، ح ۸۷۶۳).

در مقابل، کسی که جهت‌گیری مذهبی بیرونی دارد مذهب با شخصیت و زندگی‌اش تلفیق نشده و برای او مذهب ابزاری است که برای ارضای نیازهای فردی از قبیل مقام و امنیت استفاده می‌شود (آلپورت و روس، ۱۹۶۷). قرآن کریم نیز درباره افرادی که از دین به‌عنوان ابزار استفاده می‌کنند به‌عنوان «منافقان» یاد می‌کند و درباره ایشان در حوزه اعتقادی می‌فرماید: «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ۖ يَخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ» (بقره: ۸-۹)؛ برخی از مردمان کسانی هستند که می‌گویند: به خدا و روز آخرت ایمان داریم، در حالی که مؤمن نیستند. آنان می‌خواهند با این کار خدا و مومنان را بفریبند و خدعه و نیرنگ بزنند، ولی آنان تنها خودشان را می‌فریبند و به این مطلب آگاه نیستند. در آیه نخست سوره منافقون، در تحلیل علت اینکه به اسلام روی آورده و شهادتین را به زبان می‌آورند، می‌فرماید: «إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ» (منافقون: ۱)؛ هنگامی که منافقان نزدت می‌آیند، می‌گویند: ما شهادت می‌دهیم که تو رسول خدایی و خدا می‌داند که تو رسول اوئی، ولی خداوند درباره منافقان شهادت و گواهی می‌دهد که آنان دروغ‌گویند. آنان ایمان را تنها به‌عنوان ابزاری برگزیده‌اند.

تحقیقات در این زمینه نشان داده است که دانشجویان مذهبی به احتمال کمتر، دچار سوء رفتارهای تحصیلی از جمله تقلب تحصیلی می‌شوند (میچلز و میت، ۱۹۸۹؛ ساتون و هوبا، ۱۹۹۵؛ فیشر و همکاران، ۱۹۹۸؛ رتینگر و جردن، ۲۰۰۵، جولیکوئر، ۲۰۱۰؛ عابدینی و همکاران، ۱۳۹۳). در این زمینه، ترادی و همکاران (۲۰۱۰) معتقدند: دانشجویانی که گرایش‌های معنوی و مذهبی قوی دارند آستانه پایین‌تری برای توجه کردن به سرقت علمی و تقلب دانشگاهی از خود نشان می‌دهند. امیری و خامسیان (۱۳۹۰) معتقدند: مذهب بر نگرش افراد نسبت به رعایت اصول علمی یا صداقت علمی تأثیر گذاشته، موجب پایین آمدن نرخ سرقت علمی می‌شود. مطالعات همچنین نشان می‌دهد که اعتقادات مذهبی با منبع کنترل افراد رابطه‌ای معنادار دارد؛ به این صورت که جهت‌گیری مذهبی درونی- به ترتیب- با منبع کنترل درونی و بیرونی رابطه‌ای مثبت و منفی، و جهت‌گیری مذهبی بیرونی با منبع کنترل درونی و بیرونی- به ترتیب- رابطه منفی و مثبت معناداری دارند (استرونگر و هاملی، ۱۹۷۹؛ رستگار و همکاران، ۲۰۱۳؛ اصغری و همکاران، ۱۳۹۱؛ نقیبی و همکاران، ۱۳۹۲؛ صفاریان و عاشوری، ۱۳۹۳؛ عاشوری، ۱۳۹۴). کسانی که دارای منبع کنترل درونی هستند به توانمندی‌ها و تلاش‌های خود متکی بوده، تمام موفقیت‌ها و شکست‌های خود را به عوامل درونی خود نسبت می‌دهند و دارای اعتماد به نفس بالاتری هستند (استریکلند و شافر، ۱۹۷۱). همچنین اسپیلکا و همکاران (۲۰۰۳)، شفيعی و همکاران (۱۳۹۱) و کوشکی و خلیلی‌فر (۱۳۸۹) نشان دادند که بین نگرش مذهبی با منبع کنترل بیرونی، رابطه‌ای معنادار و معکوس وجود دارد و نگرش مذهبی تغییرات منبع کنترل را تبیین می‌کند.

گرچه مطالعات پیشین به بررسی ارتباط جهت‌گیری هدف، جهت‌گیری مذهبی و منبع کنترل با تقلب تحصیلی پرداخته، اما پژوهشی که رابطه این متغیرها را در یک الگوی منسجم بررسی کند، وجود ندارد. از این رو، با توجه به نقش و اهمیت تقلب تحصیلی و ارائه یک الگوی منسجم، به منظور پیش‌بینی این نوع رفتار ضد اخلاقی، هدف پژوهش حاضر آزمودن الگوی علی رابطه بین جهت‌گیری هدف، جهت‌گیری مذهبی و تقلب تحصیلی با تقلب تحصیلی است.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع «توصیفی همبستگی» است. جامعه آماری تمام دانشجویان دانشگاه یزد را شامل می‌شود که در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ مشغول به تحصیل بودند. حجم نمونه تحقیق حاضر مشتمل

بر ۴۰۰ تن از دانشجویان است که به روش «نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای» انتخاب شده‌اند. روش کار به این صورت است که ابتدا از تمام دانشکده‌های دانشگاه یزد، سه دانشکده «علوم انسانی»، «علوم پایه» و «فنی-مهندسی» انتخاب شدند و سپس از هر دانشکده، به طور تصادفی ۳ کلاس برگزیده و تمام دانشجویان حاضر در کلاس ارزیابی شدند.

ابزار پژوهش

الف. پرسش‌نامه تقلب: برای سنجش تقلب تحصیلی، از پرسش‌نامه محقق‌ساخته استفاده شد که بر مبنای پرسش‌نامه رتینگر و جردن، (۲۰۰۵) ساخته شد. پرسش‌نامه مذکور شامل ۱۸ سؤال است که بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (اصلاً=۱ تا خیلی زیاد=۵) تهیه شده است. این پرسش‌نامه دارای دو بخش تقلب در امتحان (مانند آوردن یادداشت‌های غیر مجاز در جلسه امتحان) و تقلب در انجام تکالیف درسی (کپی کردن از تمام یا بخشی از مشق شب یا نتایج آزمایشی دیگران) بود. روایی صوری و محتوایی این پرسش‌نامه با کسب نظر صاحب‌نظران و متخصصان و همچنین استادان گروه «علوم تربیتی و روان‌شناسی» دانشگاه یزد تأیید شد. همچنین روایی همگرایی این پرسش‌نامه برابر با ۰/۹۰ به دست آمد. پایایی این پرسش‌نامه نیز از طریق آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۳ محاسبه شد.

ب. مقیاس جهت‌گیری مذهبی (AROQ): به منظور سنجش جهت‌گیری مذهبی دانشجویان، از پرسش‌نامه استاندارد آپورت و روس (۱۹۶۷) استفاده شد. این پرسش‌نامه مشتمل بر ۲۱ پرسش چهارگزینه‌ای است که میزان جهت‌گیری مذهبی افراد را می‌سنجد. در این مقیاس، گویه‌های ۱ تا ۱۲ جهت‌گیری مذهبی بیرونی را می‌سنجد و از «کاملاً مخالف» تا «کاملاً موافق» است و در ۹ ماده بعدی، یعنی شماره‌های ۲۱-۱۳ که جهت‌گیری مذهبی درونی را اندازه می‌گیرد، پاسخ برعکس است. شفيعی و همکاران (۱۳۹۱) پایایی این مقیاس را با روش آلفای کرونباخ جهت‌گیری مذهبی بیرونی ۰/۷۱، و جهت‌گیری مذهبی درونی ۰/۶۲ گزارش کردند. همچنین در این پژوهش، برای بررسی روایی این پرسش‌نامه، از تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش ابلیمین استفاده کردند و ساختار ساده دو عاملی را - به ترتیب - ۱۴/۰۲ و ۲۸/۰۶ از واریانس جهت‌گیری مذهبی بیان کردند. در پژوهش حاضر، نیز پایایی مقیاس مذکور با روش آلفای کرونباخ برای جهت‌گیری مذهبی بیرونی و درونی - به ترتیب - ۰/۷۹ و ۰/۸۱ به دست آمد.

ج. پرسش‌نامه جهت‌گیری هدف (GOQ): در این پژوهش، برای تعیین جهت‌گیری هدف دانشجویان، از پرسش‌نامه جهت‌گیری هدف میدگلی و همکاران (۱۹۹۸) استفاده شد. این پرسش‌نامه شامل ۱۸ گویه است که سه جهت‌گیری «تسلط‌مدار»، «عملکردگرا» و «عملکردگریز» را اندازه می‌گیرد. برای پاسخ‌دهی به سؤال‌ها، از مقیاس لیکرت هفت درجه‌ای (کاملاً درست = ۱ تا کاملاً غلط = ۷) استفاده شد. میدگلی و همکاران (۱۹۹۸) پایایی خرده‌مقیاس‌های پرسش‌نامه مذکور را بین ۰/۷ تا ۰/۸۴ گزارش کردند. این پرسش‌نامه توسط کارشکی (۱۳۸۷) به فارسی ترجمه و پایایی و روایی آن بررسی شده است. همسانی درونی کلی و خرده‌مقیاس‌های «تسلط‌مدار»، «عملکردگرا» و «عملکردگریز» در پرسش‌نامه مذکور، در اجرایی نهایی - به ترتیب - ۰/۸۷، ۰/۸۷، ۰/۸۴ و ۰/۷۶ به دست آمد. روایی سازه این پرسش‌نامه نیز با استفاده از تحلیل «عامل تأییدی» ($RMSEA = ۰/۰۵$ ، $GFI = ۰/۹۴$ ، $P = ۰/۰۰۱$ ، $\chi^2 = ۳۶۶/۸۲$ ، $df = ۱۱۵$) مطلوب گزارش شده است (کارشکی، ۱۳۸۷). در پژوهش حاضر نیز پایایی پرسش‌نامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های هدف تسلط‌مدار، هدف عملکردگرا و هدف عملکردگریز - به ترتیب - ۰/۷۲، ۰/۶۹ و ۰/۷۴ محاسبه شد.

د. پرسش‌نامه منبع کنترل: پرسش‌نامه منبع کنترل راتر (۱۹۶۶) دارای ۲۹ ماده است که هر ماده یک جفت سؤال (الف و ب) دارد. از آزمودنی خواسته می‌شود بین هر جفت سؤال یک ماده، یکی را انتخاب کند. راتر (۱۹۶۶) ۲۳ ماده از مواد این پرسش‌نامه را با هدف مشخص، برای روشن شدن انتظارات افراد درباره منبع کنترل تدوین کرده، ۶ ماده دیگر (گویه‌های ۱، ۸، ۱۴، ۱۹، ۲۴، ۲۸) هدف آزمون را با لباس مبدل دنبال می‌کند که این ماده‌های خنثا ساختار و بعد اندازه‌گیری شده را برای آزمودنی مبهم می‌سازد. در ۲۳ ماده‌ای که برای نمره‌گذاری تعیین شده، سؤالات (الف) یک نمره و سؤالات (ب) صفر نمره می‌گیرند؛ زیرا کل نمره هر فرد نشان‌دهنده نوع و درجه منبع کنترل افراد است. بنابراین، تنها آزمودنی‌هایی که نمره ۹ یا بیشتر بگیرند دارای منبع کنترل بیرونی و افرادی که نمره کمتر بگیرند دارای منبع کنترل درونی خواهند بود. نودهی و همکاران (۱۳۹۳) روایی این پرسش‌نامه را به روش «روایی سازه» ۰/۷۵ به دست آوردند. همچنین این پژوهشگران پایایی پرسش‌نامه مذکور را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ گزارش کردند. در پژوهش حاضر، پایایی این پرسش‌نامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۱ به دست آمد.

یافته‌ها

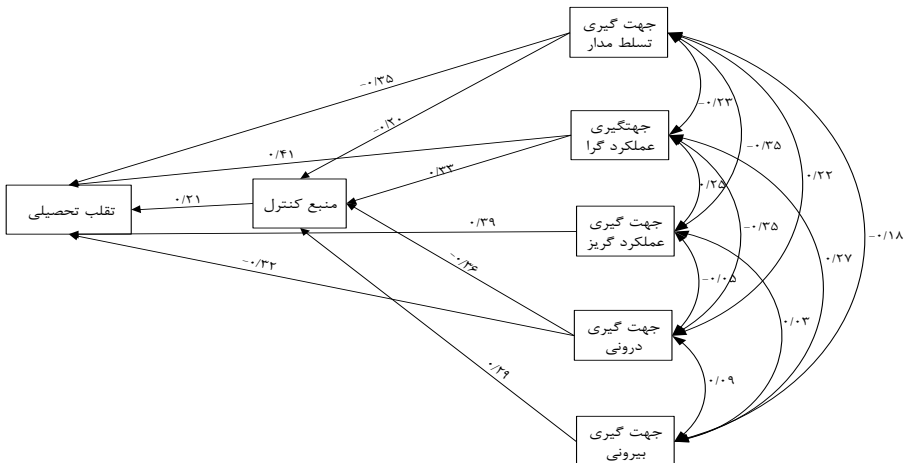
با توجه به اینکه مبنای تجزیه و تحلیل الگوهای علی، «ماتریس همبستگی» است، ماتریس همبستگی، میانگین و انحراف معیار متغیرهای تحت بررسی، در جدول (۱) ارائه شده است:

جدول (۱): میانگین، انحراف معیار و همبستگی میان متغیرها

متغیر	M	SD	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
جهت‌گیری مذهبی	۱. درونی	۲۹/۱۹	۴/۴۵						
	۲. بیرونی	۳۸/۷۳	۷/۳۶	۰/۰۴۶					
جهت‌گیری هدف	۳. تسلط‌مدار	۳۰/۸۳	۱۱/۹۳	-۰/۰۳۸	۰/۰۰۲	۱			
	۴. عملکردگرا	۲۹/۱۶	۷/۹۵	-۰/۲۴**	-۰/۰۵	-۰/۲۴**	۱		
	۵. عملکردگریز	۲۹/۷۷	۶/۹۴	-۰/۰۰۷	**۰/۱۹	۰/۰۰۷	۰/۱۴*	۱	
تقلب تحصیلی	۶. منبع کنترل	۱۲/۶۱	۳/۱۳	-۰/۳۴**	۰/۲۲*	-۰/۲۸**	**۰/۵۳	**۰/۲۳	۱
	۷. تقلب تحصیلی	۳۹/۴۶	۱۱/۹۳	-۰/۴۰**	۰/۱۳	-۰/۲۰**	-۰/۳۸**	**۰/۲۸	۰/۲۵**

* $P < ۰/۰۵$ ** $P < ۰/۰۱$

طبق یافته‌های جدول (۱) از میان متغیرهای پژوهش، «جهت‌گیری مذهبی درونی» و هدف «تسلط‌گرا» با تقلب تحصیلی رابطه منفی معنادار دارند. همچنین هدف «عملکردگرا»، «عملکردگریز» و «منبع کنترل» با تقلب تحصیلی رابطه مثبت معنادار دارند. اما بین جهت‌گیری مذهبی بیرونی و تقلب تحصیلی رابطه معناداری مشاهده نشد.

شکل (۱): نمودار مسیر اصلاح شده جهت‌گیری هدف، جهت‌گیری مذهبی و راهبردهای فراساختی خواندن با واسطه منبع کنترل

شکل (۱) الگوی برازش شده پیش‌بینی تقلب تحصیلی را نشان می‌دهد. اعداد روی مسیرها مقادیر استاندارد شده‌اند. مطابق شکل (۱)، اثر مستقیم جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر تقلب تحصیلی و جهت‌گیری هدف عملکردگرایز بر تقلب تحصیلی معنادار نیست. در میان متغیرهای موجود، هدف عملکردگرا (۰/۴۱) بیشترین اثر مستقیم را بر تقلب تحصیلی دارد. مشخصه‌های برازندگی الگو در جدول (۲) آورده شده است.

جدول (۲): شاخص‌های نیکویی برازش برای الگوی مفروض

شاخص	X2	X2/df	GFI	AGFI	CFI	NFI	RMSEA
	۱۸/۵۴	۱۸/۵۴	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۸	۰/۰۳

از آن‌رو که هدف پژوهش حاضر بررسی نقش واسطه‌ای منبع کنترل در میان متغیرهای جهت‌گیری مذهبی، جهت‌گیری اهداف پیشرفت و تقلب تحصیلی دانشجویان است، جدول (۳) اثرهای مستقیم، غیرمستقیم، کل، واریانس تبیین شده، و سطح معناداری بین متغیرهای پژوهش بر یکدیگر را نشان می‌دهد.

جدول (۳): تأثیرات مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرهای پژوهش بر یکدیگر

متغیر	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل	واریانس تبیین شده
بر تقلب تحصیلی از:				
هدف تسلط‌گرا	-۰/۳۵**	-۰/۰۴*	-۰/۳۹**	
هدف عملکردگرا	۰/۴۱**	۰/۰۷**	۰/۴۹**	
هدف عملکردگرایز	۰/۳۹**	-	۰/۳۹**	
جهت‌گیری مذهبی درونی	-۰/۳۲**	-۰/۰۷۵**	-۰/۳۹۵**	۰/۱۸
جهت‌گیری مذهبی بیرونی	-	۰/۰۶**	۰/۰۶*	
منبع کنترل	۰/۲۱**	-	-۰/۲۱**	
به روی منبع کنترل از:				
هدف تسلط‌گرا	-۰/۲۰**	-	۰/۲۰**	
هدف عملکردگرا	۰/۳۳**	-	۰/۳۳**	
هدف عملکردگرایز	-	-	-	۰/۱۵
جهت‌گیری مذهبی درونی	-۰/۳۶**	-	-۰/۳۶**	
جهت‌گیری مذهبی بیرونی	۰/۲۹**	-	۰/۲۹**	

همان‌گونه که در جدول (۳) مشاهده می‌شود، زیرمقیاس‌های جهت‌گیری هدف بر تقلب تحصیلی دارای اثر مستقیم معنادار است، درحالی‌که بین دو زیرمقیاس جهت‌گیری مذهبی تنها جهت‌گیری درونی بر تقلب تحصیلی تأثیر مستقیم دارد. اثر غیرمستقیم هدف «تسلط‌گرا» و جهت‌گیری مذهبی درونی در سطح $p < 0/01$ بر تقلب تحصیلی معنادار و منفی، و اثر غیرمستقیم هدف «عملکردگرا» و جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر تقلب تحصیلی در سطح $p < 0/01$ معنادار و مثبت است. همچنین مشاهده شد که هدف «تسلط‌گرا» و جهت‌گیری مذهبی درونی بر منبع کنترل اثر منفی و معنادار و هدف «عملکردگرا» بر منبع کنترل در سطح $p < 0/01$ دارای اثر مثبت و معنادار است. همچنین میزان واریانس تبیین شده تقلب تحصیلی در الگوی برازش شده نیز ۱۸ درصد است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه جهت‌گیری اهداف پیشرفت و جهت‌گیری مذهبی با تقلب تحصیلی دانشجویان به واسطه منبع کنترل با استفاده از تحلیل مسیر بود. نتایج تحلیل مسیر نشان داد که الگوی پیشنهادی با داده‌های این پژوهش برازش نسبتاً خوبی دارد و می‌تواند ۱۸ درصد از واریانس تقلب تحصیلی را تبیین کند. نتایج نشان داد که جهت‌گیری هدف تسلط‌مدار بر تقلب تحصیلی رابطه مستقیم منفی و هدف عملکردگرا و عملکردگریز بر تقلب تحصیلی رابطه مستقیم مثبت دارد. این یافته با پژوهش‌های آندرمِن، گریزنگر و ستر فیلد (۱۹۹۸)؛ بونگ (۲۰۰۸)؛ موراک و آندرمِن (۲۰۰۶)؛ مارسدن، کارول و نیل (۲۰۰۵)؛ موراک، هال و وبر (۲۰۰۱)؛ و برزگر بفرویی (۱۳۹۳) همسویی دارد. بر اساس این یافته، دانشجویانی که هدف «تسلط‌مدار» دارند به دنبال اهداف یادگیری هستند و انگیزه درونی برای انجام تکالیف دارند. اینان در هنگام امتحانات و انجام تکالیف تحصیلی، بر دانستی‌های خود تمرکز دارند و اگر نتوانند به موفقیت برسند دست به رفتارهای ضد اخلاقی تحصیلی، از جمله تقلب تحصیلی نمی‌زنند. اما دانشجویانی که هدف «عملکردگرا» دارند به دنبال شایستگی‌ها، استفاده از مقایسه اجتماعی و کسب نمره هستند. بنابراین، چون این دانشجویان دارای انگیزه بیرونی هستند، تمام تلاش خود را به کار می‌گیرند تا نمره خوب بگیرند. بدین روی، هنگامی که نمی‌توانند با دانستی‌ها و تلاش خود به موفقیت برسند دست به تقلب تحصیلی می‌زنند. در این زمینه، ایوت و مک‌گریور (۲۰۰۱) معتقدند: هدف دانشجویان عملکردگرا پشت سر گذاشتن دیگران به هر طریق، رقابت برای کسب نمره، و به دست آوردن موفقیت با کوشش کم است.

برای توجیه این یافته، ذکر این نکته مهم است که بررسی تقلب از نظرگاه جهت‌گیری هدف، نشان‌دهنده این باور است که هدف‌های دانشجویان بر نوع راهبردی که برای انجام تکالیف به کار می‌گیرند اثر می‌گذارد، و تقلب یکی از این راهبردهاست. دانشجویان دارای جهت‌گیری «هدف تسلط»، شایستگی را متناسب با مقتضیات تکلیف تعریف و تعیین می‌کنند و نتایج به دست آمده را به تلاش اسناد می‌دهند (باتلر و شیبار، ۲۰۰۸). در مقابل، دانشجویان دارای جهت‌گیری عملکردی و نیز عملکردگریز به دنبال اثبات شایستگی و فضایل خود هستند (پیتریچ و شانک، ۲۰۰۲). بنابراین، تقلب کردن را می‌توان به‌عنوان راهبردی کارآمد برای به دست آوردن هدف‌های بیرونی یا عملکردی در نظر گرفت (آندرمین و میدگلی، ۲۰۰۴).

نتیجه دیگر تحقیق نشان داد که جهت‌گیری مذهبی درونی بر تقلب تحصیلی رابطه مستقیم منفی دارد، درحالی‌که جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر تقلب تحصیلی رابطه مستقیم ندارد. این یافته با پژوهش‌های میچلز و میت (۱۹۸۹)؛ ساتون و هوبا (۱۹۹۵)؛ فیشر و همکاران (۱۹۹۸)؛ رتینگر و جردن (۲۰۰۵)؛ جولیکوئر (۲۰۱۰)؛ عابدینی و همکاران (۱۳۹۳) همسویی دارد. بنابراین، دانشجویان مذهبی، که نگرش درونی نسبت به اصول اخلاقی دارند، از رفتارهای ضداخلاقی تحصیلی، از جمله تقلب تحصیلی دوری می‌کند. در واقع، این دانشجویان دارای وجدان و ندای درونی قوی هستند و وقتی با چنین شرایطی مواجه می‌شوند این ندای درونی قوی به آنها کمک می‌کند تا آنچه را که از لحاظ اخلاقی و مذهبی درست نیست انجام ندهند. همسو با این نتایج، ساتون و هوبا (۱۹۹۵) و رتینگر و جردن (۲۰۰۵) دریافتند که دانشجویان مذهبی آستانه پایین‌تری برای توجه کردن به رفتار تقلب تحصیلی یا در نوع نگرش نسبت به این کار و میزان و آگاهی فرد دارند. در واقع، در تبیین این یافته، می‌توان گفت: هر قدر دانشجویان مذهب را بیشتر در خود درونی کنند نگرش و گرایش کمتری نسبت به تقلب تحصیلی دارند و کمتر به چنین رفتارهایی روی می‌آورند.

نتیجه دیگر این تحقیق نشان داد که هدف «تسلط‌گرا» به صورت منفی و هدف «عملکردگرا» به صورت مثبت بر منبع کنترل رابطه دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های شانک و زیرمن (۲۰۰۶)؛ ستینکالپ (۲۰۱۰)؛ قاسم‌زاده و سعادت (۲۰۱۱)؛ و اکین (۲۰۱۰) همسویی دارد. همسو با این یافته، هو و سالیلی (۱۹۹۰) نشان دادند دانشجویانی که گرایش به اهداف یادگیری (تسلط‌مدار) دارند موفقیت‌ها و شکست‌های خود را به علل درونی نسبت می‌دهند، درحالی‌که که دانشجویان عملکردگریز موفقیت‌ها و شکست‌های خود را به علل بیرونی غیر قابل کنترل نسبت می‌دهند. در تبیین این یافته، می‌توان گفت:

دانشجویان تسلط‌مدار درصدد افزایش تسلط بر موضوعات جدیدند و بر درک و فهم موضوعات تأکید می‌کنند. در واقع، این دانشجویان هنگامی که عملکردشان ضعیف نیز است باز هم به دنبال یادگیری هستند و در کارهای دشوار پشت‌کار دارند. از این‌رو، این افراد موفقیت‌ها و شکست‌های خود را به تلاش و توانایی خود نسبت می‌دهند و دارای منبع کنترل درونی هستند. سیفرت (۱۹۹۶) می‌گوید: این‌گونه دانشجویان مسئولیت‌پذیرند و چنانچه در انجام کاری شکست بخورند مسئولیت خود را انکار نمی‌کنند و دیگران را مسئول نتیجه کار خود نمی‌دانند. اما دانشجویان عملکردگرا به عملکرد دیگران توجه می‌کنند و خود را با دیگران مقایسه می‌کنند. اگر این دانشجویان با موانعی مواجه شوند که نتوانند در مقایسه با دیگران موفق شوند مأیوس شده، عملکردشان به طور جدی صدمه می‌بیند. در واقع، این دانشجویان عواملی مانند شانس، سطح دشواری تکالیف و اعمال دیگران را موجب شکست یا موفقیت خود می‌دانند و منبع کنترل بیرونی را افزایش می‌دهند.

نتایج دیگر تحقیق نشان داد که جهت‌گیری مذهبی درونی بر منبع کنترل رابطه مستقیم منفی، و جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر منبع کنترل رابطه مستقیم مثبت دارد. این یافته با پژوهش‌های اسپیلکا و همکاران (۲۰۰۳)؛ شفیع و همکاران (۱۳۹۱)؛ کوشکی و خلیلی فر (۱۳۸۹) همسویی دارد. در واقع، می‌توان گفت: هر قدر نگرش شناختی-عاطفی فرد نسبت به مذهب بالاتر می‌رود، منبع کنترل درونی او نیز افزایش می‌یابد. بنابراین، مذهب منبعی برای تفسیر مثبت وقایع و ارزیابی شناختی و منبع کنترل محیط است. به بیان دیگر، مذهب به مثابه منبع غنی معنا و هدف، کنترل درونی را به ارمان می‌آورد. افراد با جهت‌گیری مذهبی بیرونی، به خدا اعتمادی ندارند و حمایت او را درک نمی‌کنند. از این‌رو، در محیط احساس ایمنی نمی‌کنند و افزون بر اینکه به اکتشاف محیطی نمی‌پردازند مسئولیت اعمال خود را هم نمی‌پذیرند. در نتیجه، حوادث زندگی خود را به عوامل بیرونی همچون شانس، سرنوشت و قدرت دیگران نسبت می‌دهند. گرچه اعتقاد به خدا و اجرای دستورالعمل‌های دینی افراد را به این باور می‌رساند که خدا یار و یاور آنهاست و در برابر مشکلات تنها نیستند، اما چون ارزش‌های مذهبی در افراد دارای جهت‌گیری مذهبی بیرونی، درونی نشده است، عدم باور درونی به رفتارهای مذهبی در زمینه کاهش باور درونی به کنترل اوضاع و شرایط نیز تعمیم شناختی می‌یابد و در نتیجه، فرد مسائل و رویدادها را به عوامل بیرونی و شانس و تصادف نسبت داده، احساس رضایت و شادی را کاهش می‌دهد. به عبارت دیگر، چون جهت‌گیری مذهبی بیرونی با

عدم احساس ایمنی به خدا همراه است، پایه ایمن برای اکتشاف و مقابله با مشکلات در شرایط اضطراب وجود ندارد.

در مجموع، رفتارهایی همچون توکل به خداوند، زیارت و عبادت شخصی و درونی می‌تواند از طریق ایجاد امید و تشویق به نگرش‌های مثبت، موجب آرامش درونی افراد شود و شادکامی بیشتری را در زندگی ایجاد کند. باور به وجود خدایی که موقعیت‌ها را کنترل می‌کند و بر عبادت کنندگانش ناظر است، تا حد زیادی اضطراب مرتبط با موقعیت را کاهش می‌دهد. چنین افرادی معتقدند: می‌توانند از طریق اتکا و توسل به خداوند، اثر موقعیت‌های کنترل ناشدنی را به طریقی کنترل کنند.

رابطه غیرمستقیم اهداف پیشرفت بر تقلب تحصیلی از طریق میانجی‌گری منبع کنترل، نشان می‌دهد: دانشجویانی که هدفشان رشد و یادگیری است برای رسیدن به اهداف خود تلاش بیشتری می‌کنند و هنگام موفقیت و شکست، بر منبع کنترل درونی، از جمله تلاش و توانایی خود تأکید می‌کنند و همین امر موجب می‌شود که از تقلب تحصیلی دوری کنند. اثر غیرمستقیم و منفی اهداف عملکردگرا بر تقلب تحصیلی نیز نشان می‌دهد: دانشجویانی که این نوع جهت‌گیری دارند تلاش کمتری برای رسیدن به اهدافشان می‌کنند و چون در برابر یادگیری خود احساس مسئولیت نمی‌کنند و موفقیت و تلاش خود را به عوامل بیرونی نسبت می‌دهند، می‌خواهند کمبودهای خود را از طریق تقلب تحصیلی جبران کنند و نشان دهند که کمتر از دیگران نیستند.

رابطه غیرمستقیم منفی و معنادار جهت‌گیری مذهبی درونی بر تقلب تحصیلی از طریق میانجی‌گری منبع کنترل و رابطه غیرمستقیم مثبت جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر تقلب تحصیلی از طریق منبع کنترل نشان می‌دهد که دانشجویان با جهت‌گیری مذهبی درونی، به عقاید مذهبی بیشتر پایبند هستند و در تمام مراحل زندگی خود، دین و مذهب را در نظر می‌گیرند و بر پایه اعتقاد به خدا، که او در همه حال ناظر بر اعمال ما هست، بر رفتار خود کنترل بیشتری دارند، و هنگام مواجهه با رفتارهای ضد اخلاقی، از جمله تقلب تحصیلی، رویکرد اجتنابی اتخاذ می‌کنند. از سوی دیگر، افراد با جهت‌گیری مذهبی بیرونی، که حوادث و مشکلات را به سرنوشت نسبت می‌دهند، در زمان قرار گرفتن در موقعیت‌هایی که به شکست‌های مکرر می‌انجامد، چون کنترلی بر موقعیت ندارند، احساس درماندگی پیدا می‌کنند و با تقلب کردن می‌خواهند این کمبود را جبران کنند.

در نهایت، می‌توان گفت: این یافته‌ها با آموزه‌های دینی نیز همسوست؛ به این معنا که افراد دارای جهت‌گیری مذهبی درونی موقعیت‌های فشارزای زندگی را برنامه و تدبیری الهی، که گریزی از آن

نیست، تلقی نموده، معتقدند: خدا خیراندیش آنهاست و به آنها آسیبی نمی‌رساند (یونس: ۱۰۹). همچنین مطمئن هستند کسانی که شکیبایی کنند و تقوا پیشه سازند، خداوند پاداشی عظیم به آنها عطا می‌کند (هود: ۱۱؛ آل عمران: ۱۲۵)، و اعتقاد راسخ دارند که با هر سختی، آسانی است (انشراف: ۵).
محدودیت‌ها: وجود تفاوت در سطح تحصیلات، نگرش‌ها و عوامل فرهنگی و اجتماعی متفاوت، تعمیم نتایج را با اشکال مواجه می‌سازد.

پیشنهادها

۱. تحقیقات بعدی تأثیر جنس، سطح تحصیلات و عوامل شخصی، فرهنگی و محیطی را در بروز تقلب تحصیلی مطمح نظر قرار دهد.
۲. استادان و مسئولان آموزش بر لزوم مذهب در فعالیتهای تحصیلی تأکید کنند و با کاهش حس رقابت در بین دانشجویان و تغییر اسنادهای دانشجویان از بیرونی به درونی، موجب کاهش تقلب تحصیلی در بین دانشجویان شوند.

منابع

- اصغری، فرهاد و همکاران، ۱۳۹۲، «رابطه نگرش مذهبی، منبع کنترل و گرایش به سوء مواد دانشجویان»، *اعتیاد سوء مصرف مواد*، ش ۷، ص ۱۰۲-۱۱۲.
- برزگر بفرویی، کاظم، ۱۳۹۳، «ارتباط عوامل فردی و موقعیتی با تقلب دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی»، *روان‌شناسی مدرسه*، ش ۳، ص ۶-۲۰.
- تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، ۱۳۶۶، *غرر الحکم و درر الکلم*، قم، دفتر تبلیغات اسلامی.
- حسینی، سیدمجتبی، ۱۳۹۱، *پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی: رساله دانشجویی*، تهران: دفتر نشر معارف.
- شفیعی، نرگس و همکاران، ۱۳۹۱، «جهت‌گیری مذهبی و مرکز کنترل بیرونی، ارائه الگوی شادکامی در دانش‌آموزان»، *روان‌شناسی و دین*، ش ۴، ص ۱۰۵-۱۱۹.
- صفاریان، محمدرضا و جمال عاشوری، ۱۳۹۳، «بررسی رابطه منبع کنترل، صفات شخصیت، عزت نفس و جهت‌گیری مذهبی با رفتار مطلوب انضباطی»، *اصول بهداشت روانی*، ش ۳، ص ۲۲۲-۲۳۲.
- عابدینی، یاسمن و همکاران، ۱۳۹۳، «رابطه جهت‌گیری مذهبی، آگاهی از پیامدها و نگرش به سرقت علمی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان»، *پژوهش کاربردی روان‌شناختی*، ش ۲، ص ۱۱۷-۱۳۰.
- عاشوری، جمال، ۱۳۹۴، «ارتباط صفات شخصیت، جهت‌گیری مذهبی و منبع کنترل با رضایت زناشویی زنان سالمند»، *پرستاری سالمندان*، ش ۱، ص ۲۱-۳۳.
- کارشکی، حسین، ۱۳۸۷، «نقش اهداف پیشرفت در مؤلفه‌های یادگیری خودتنظیمی»، *تازه‌های علوم شناختی*، ش ۳، ص ۱۳-۲۱.
- کوشکی، شیرین و مهدی خلیلی‌فر، ۱۳۸۹، «نگرش مذهبی و منبع کنترل»، *اندیشه و رفتار*، ش ۱۵، ص ۳۳-۴۰.
- مجلسی، محمدباقر، ۱۴۰۴، *بحار الانوار*، بیروت، دار الفکر.
- محمدی‌ری‌شهری، محمد، ۱۳۷۵، *میزان الحکمه*، ترجمه حمیدرضا شیخی، قم، دار الحدیث.
- محمودی، محسن، ۱۳۸۳، *مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید*، ورامین، علمی و فرهنگی صاحب‌الزمان علیه السلام.
- نودهی، حسن و همکاران، ۱۳۹۳، «رابطه خودکنترلی و منبع کنترل با تعهد سازمانی در کارمندان اداره آموزش و پرورش سبزوار»، *پژوهش‌های راهبردی و مدیریت آموزشی*، ش ۱، ص ۵۱-۶۶.

Akin, A, 2010, "Achievement goals and academic locus of control: A structural equation modeling approach", *Eurasian Journal of Educational Research*, v. 38, p. 1-1۸.

Allport, G, & Ross, J. M, 1967, "Personal religious orientation and prejudice", *Journal of Personality and Social Psychology*, v. 5, p. 432-4۴۳.

Ames, C, & Archer, J, 1988, "Achievement goals in the classroom: Students' learning strategies

- and motivation processes", *J. Educational Psychol*, V. 80(3), P. 260-267.
- Anderman, E. M, & et al, 1998, "Motivation and cheating during early adolescence", *Journal of Educational Psychology*, v. 90(1), p. 84-93.
- Anderman, E. M, & Midgley, C, 2004, "Changes in self-reported academic cheating across the transition from middle school to high school", *Contemporary Educational Psychology*, v. 29(4), p. 499-517.
- Butler, R, & Shibaz, L, 2008, "Achievement goals for teaching as predictors of students' perceptions of instructional practices and students' help seeking and cheating", *Learning and Instruction*, v. 18(5), p. 453-467.
- Cetinkalp, Z. K, 2010, "The relationship between academic locus of control and achievement goals among physical education teaching program students", *World Applied Sciences Journal*, V. 10(11), P. 1387-1391.
- Elliot, A. J, & McGregor, H, 2001, "A 2x2 achievement goal framework", *Journal of Personality and Social Psychology*, v. 80 (3), p. 501-519.
- Elliot, A. J, 1999, "Approach and avoidance motivation and achievement Goal", *Educational Psychologist*, v, 34, p, 169-189.
- Fisher, et al, 1998, "Stability of Religious Orientation and Academic Dishonesty", *Journal of Research on Christian Education*, v. 7(1), p. 55-61.
- Geddes, K. A, 2011, "Academic dishonesty among gifted and high-achieving students", *Gifted Child Today*, v. 34, p. 50-56.
- Ghasemzadeh, A, & Saadat, M., 2011, "Locus of control in Iranian university Student and its relationship with academic achievement", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, V. 30, P. 2491-2496.
- Hau, K.T, & Salili, F, 1990, "Examination result attribution, expectancy and achievement goals of Chinese students in Hong Kong", *Educational Studies*, v. 16(1), p. 17-31.
- Jolicoeur, J. R, 2010, *Hellfire and Academic Dishonesty: An Empirical Evaluation of the Influence of Religious Orientation on Academic Deviance*, Doctoral Dissertations. University of Missouri - Saint Louis.
- Jurdi, R, et al, 2012, "What behaviours do students consider academically dishonest? Findings from a survey of Canadian undergraduate students", *Social*
- Kaplan A, & et al, 2007, *The contributions and prospects of goal orientation theory*, *J Educ Psychol Rev*, v. 19(2), p. 141-84.
- Lee, J. Q, & et al, 2010, "The relationship between future goals and achievement goal orientations: An intrinsic-extrinsic motivation perspective", *Contemporary Educational Psychology*, v. 35, p. 264-279.
- Marsden, H, & et al, 2005, "Who cheats at university? A self-report study of dishonest academic behaviors in a sample of Australian university students", *Australian Journal of Psychology*, v. 57(1), p. 1-10.
- Marsh, H. W, & Shavelson, R, 1985, "Self-concept: Its multifaceted, hierarchical structure", *Educational Psychologist*, V. 20, P. 107-123.
- McCrink, A, 2010, "Academic misconduct in nursing students: behaviors, attitudes,

- rationalizations, and cultural identity", *Journal of Nursing Education*, v. 49 (11), p. 653-659.
- Michaels, J. W., & Miethe, T. D., 1989, "Applying theories of deviance to academic cheating", *Social Science Quarterly*, v. 70, p. 870-885.
- Midgley, C., & et al, 1998, "The development and validation of scales assessing students' achievement goal orientations", *Contemporary Educational Psychology*, v. 23, p.113-1۳۱.
- Murdock, T. B., & Anderman, E. M., 2006, "Motivational perspectives on student cheating: Toward an integrated model of academic dishonesty", *Educational Psychologist*, v. 41(3), p. 129-145.
- Murdock, T. B., & et al, 2001, "Predictors of cheating among early adolescents: Academic and social motivations", *Contemporary Educational Psychology*, v. 26(1), p. 96-1۱۵.
- Park, Eun-Jun, & et al, 2013, "Academic cheating among nursing students", *Nurse Education Today*, v. 33, p. 346-352.
- Pino, N. W., & Smith, W. L., 2003, "College students and academic dishonesty", *College Student Journal*, v. 37, p. 490-500.
- Pintrich, P. R., & Schunk, D. H., 2002, *Motivation in education: Theory, research, and applications*, (2nd ed), Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Psychology of Education*, v. 15 (1), p. 1-23.
- Rastegar, M., & et al, 2013, "The Relationship between Locus of Control, Test Anxiety and Religious Orientation among Iranian EFL Students", *Open Journal of Modern Linguistics*, v. ۳(۲), p. ۱۰۸-۱۱۳.
- Rettinger, D. A., & Jordan, A. E., 2005, "The religions among religion, motivation, and college cheating: A natural experiment", *Ethics and Behavior*, v. 15(2), p. 107-1۲۹.
- Rettinger, D. A., & Kramer, Y., 2009, "Situational and personal causes of student cheating", *Research in Higher Education*, V. 50, P. 293-3۱۳.
- Rinn, A. N., & Boazma, J., 2014, "Locus of control, academic self-concept, and academic dishonesty among high ability college students", *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, V. 14, p. 88-114.
- Rotter, J. B., 1966, "Generalized expectancies of internal versus external control of reinforcements", *Psychological Monographs*, v. 80(1), p. 1-2۸.
- Schunk, D.H., & Zimmerman, B., 2006, *Competence and control beliefs: Distinguishing the means and ends*, In P. A. Alexander and P. H. Winne, (Eds.), *Handbook of educational psychol*, (2nd ed. p: 349 - 368). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Seifert, T., 1996, "The Stability of Goal Orientation in Grade Five Students: Comparison of two Methodologies", *British Journal of Education Psychology*, v. 66, p. 73-8۲.
- Spilka, B., & et al, 2003, *The Psychology of religion* (3rd ed.). NY: Guilford Press.
- Strickland, B. R., & Shaffer, S., 1971, "I-E & F", *Journal for the Scientific Study of Religion*, v. 10, p. 366-369.
- Sturgeon, R. S., & Hamley, R. W., 1979, "Religiosity and anxiety", *The Journal of Social Psychology*, v. 108, p. 137-138.